

Nota van Beantwoording Ontwerp peilbesluit Zuidplaspolder Zuidoost

Vastgesteld door de Verenigde Vergadering, 30 november 2022

Status Definitief
Versie
Kenmerk 2022.09006

Rotterdam, 26 september 2022

Inhoud

1.	Inleiding.....	3
1.1.	Aanleiding/doelstelling	3
1.2.	Procedure.....	3
1.3.	Leeswijzer	4
2.	Beantwoording zienswijzen per onderwerp	5
2.1.	Maatschappelijke kosten baten analyse.....	5
2.2.	Project Restveengebied in transitie.....	6
3.	Beantwoording unieke zienswijzen.....	8
3.1.	Zienswijze 1	8
3.2.	Zienswijze 2	10
3.3.	Zienswijze 3	10
3.4.	Zienswijze 4	15
3.5.	Zienswijze 5	16
3.6.	Zienswijze 6	23
3.7.	Zienswijze 7	26
3.8.	Zienswijze 8	27
3.9.	Zienswijze 9	28
3.10.	Zienswijze 10	30
4.	Ambtshalve wijziging	31

Bijlagen

- I Bijlage 1 Beantwoording vragen bijeenkomst Witteveen+Bos

1. Inleiding

1.1. Aanleiding/doelstelling

Het vorige peilbesluit voor de Zuidplaspolder dateert uit 2012. Gebleken is dat de anno 2022 in de praktijk gevoerde peilen en de peilgebiedsgrenzen niet overal overeenkomen met de in het peilbesluit van 2012 vastgestelde peilen. Ook speelt in delen van deze polder het vraagstuk hoe wordt omgegaan met peilbeheer in relatie tot bodemdaling.

De herziening van het peilbesluit van de Zuidplaspolder is in drie delen opgeknipt. Het deelgebied Zuidoost heeft als eerste in 2021 en 2022 een herziening doorlopen.

Figuur 1 - Ligging Zuidplaspolder, inclusief opdeling gebieden

1.2. Procedure

Peilbesluiten volgen de openbare voorbereidingsprocedure van de Algemene wet Bestuursrecht (AwB). Het ontwerp peilbesluit heeft zes weken, van 8 juni 2022 tot en met 19 juli 2022, ter inzage gelegen. Tijdens deze periode hebben belanghebbenden zienswijzen kunnen indienen op het ontwerp peilbesluit.

Er zijn in deze periode 10 unieke zienswijzen binnengekomen. Eén zienswijze is 27 keer ingediend of ondertekend. Eén zienswijze is ingediend door een belangenorganisatie. Enkele indieners hebben een individuele zienswijze ingediend en zich eveneens aangesloten bij één of meerdere gezamenlijke zienswijzen. Er zijn 33 unieke indieners van zienswijzen.

1.3. Leeswijzer

Veel van de ingediende zienswijzen hebben te maken met

- de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) die als onderbouwing bij de peilafwegingen is gebruikt en/of;
- het al langer lopende gebiedsproces Transitie Restveengebied.

Daarom wordt in hoofdstuk 2 dieper ingegaan op deze thema's.

In hoofdstuk 3 worden alle zienswijzen behandeld. De zienswijzen worden behandeld in volgorde van ontvangst. Sommige zienswijzen van één indiener bestaan uit verschillende verzoeken. Elk verzoek vraagt om eigen beantwoording. De zienswijzen en beantwoording staan om privacy redenen zonder naam van de indiener(s) in een tabel. Daarbij staat vermeld of een zienswijze tot een wijziging ten opzichte van het betreffende ontwerp besluit en de toelichting leidt.

In hoofdstuk 4 is aangegeven welke ambtshalve wijzigingen zijn doorgevoerd.

Deze nota van beantwoording beschrijft alleen de zienswijzen en de beantwoording. Meer informatie over het plangebied, beleid, afwegingen en het doorlopen omgevingsproces staat in de toelichting bij de peilbesluiten.

2. Beantwoording zienswijzen per onderwerp

Een aantal onderwerpen wordt in meerdere zienswijzen belicht. Daarom worden de twee hieronder staande onderwerpen op deze plaats nader toegelicht. In de beantwoording van de zienswijzen wordt een aantal keer verwezen naar deze paragrafen.

2.1. Maatschappelijke kosten baten analyse

In een aantal zienswijzen komt een sterke link met de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse terug. Voor de afweging hoe om te gaan met het peilbeheer in relatie tot bodemdaling en daarvan verboden maatschappelijke risico's, heeft HHSK een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (hierna: MKBA) benut (Witteveen+Bos, 2021).

Een (MKBA) is een onafhankelijk hulpmiddel om besluiten te nemen over ingrijpende ruimtelijke projecten. Een MKBA helpt bij het afwegen en onderbouwen van beleidskeuzes. In een MKBA wordt voor een beleidsvoorstel in beeld gebracht wat de positieve en negatieve effecten zijn voor de maatschappij als geheel. Zowel de directe als indirecte effecten van verschillende varianten worden op systematische wijze inzichtelijk gemaakt en in geldeenheden uitgedrukt. Daarmee kunnen beleidsmakers en bestuurders een afgewogen beslissing nemen over de vraag welke variant de voorkeur geniet.

Door het Centraal Planbureau en het Planbureau voor de Leefomgeving is een Algemene Leidraad voor MKBA's opgesteld. Hierin is vastgelegd onder welke voorwaarden verschillende effecten meegewogen kunnen worden. Door deze leidraad te volgen kan een MKBA als onafhankelijk instrument worden ingezet.

In een aantal zienswijzen komt terug dat de waardedaling van de grond niet in deze MKBA is meegenomen. In andere wordt opgemerkt dat er in de praktijk meer opbrengsten per hectare zijn dan in het rapport worden weergegeven. Deze vragen zijn ook tijdens een bijeenkomst met de agrariërs aan bod gekomen. De concrete vragen die toen zijn beantwoord zijn de volgende:

1. Welke getallen zijn er in de MKBA van 2021 gebruikt voor de landbouwopbrengsten en waar komen ze vandaan?
2. Waarom maakt waardeverlies van grond door dit peilbesluit geen deel uit van de MKBA?

Het totale antwoord vindt u in bijlage 1 van de Nota van Beantwoording. Het samengevatte antwoord op de eerste vraag is als volgt:

De landbouwopbrengsten in de MKBA in de second opinion zijn bepaald op basis van specifiek voor de melkveebedrijven in het restveengebied afgeleide kengetallen uit een gebiedsgerichte analyse van Wageningen Economic Research (WER) en Sweco in 2017.

De in de MKBA van 2021 op basis van deze kentallen berekende lagere opbrengsten bij peilfixatie betreffen de verwachte lagere bedrijfsopbrengsten als gevolg van kleinere droogleggingen in de komende 100 jaar. Daarbij wordt opgemerkt dat WER en Sweco voor de kentallen zijn uitgegaan van aankoop van extra voer om de lagere grasopbrengst te compenseren. De effecten van peilfixatie op de landbouwopbrengsten worden dus berekend via de effecten op de grasopbrengst en de noodzaak om extra voer aan te kopen. Verder concluderen WER en Sweco in hun rapport dat de melkveebedrijven in het restveengebied (in 2017) relatief robuuste bedrijven zijn, waarop in vergelijking met het gemiddelde Nederlandse melkveebedrijf een vergelijkbaar tot iets hoger inkomen wordt behaald. Maar ook is hun eindconclusie dat bij peilfixatie het bedrijfsinkomen in 2055 praktisch naar nul afneemt. Immers, van de melkopbrengst moeten alle bedrijfskosten nog worden afgetrokken. Uiteindelijk is het verlies aan opbrengsten door peilfixatie (door lagere grasopbrengst en hogere aankoopkosten voor

veevoer van elders) even groot als het totale bedrijfsinkomen van gemiddeld ongeveer 45.000 euro per jaar (in 2015).

Hierbij wordt nog opgemerkt dat WER en Sweco in 2017 zijn uitgegaan van een globale droogleggingsanalyse voor het restveengebied als geheel tot 2055, terwijl Witteveen+Bos in de second opinion in 2021 een droogleggingsanalyse op peilgebiedsniveau heeft gedaan, voor een periode van 100 jaar.

Voor de tweede vraag heeft Witteveen+Bos het volgende antwoord gegeven:

In een MKBA mogen geen dubbeltellingen zitten. Of iets een dubbeltelling is, wordt bepaald vanuit het perspectief van de hele maatschappij en niet vanuit het perspectief van een individuele ondernemer. Wanneer gronden natter worden, verliest de maatschappij jaarlijkse (gras)opbrengsten. De som van al deze verliezen over 100 jaar wordt als negatief effect ingeboekt. Omdat deze verliezen logischerwijs ook tot uiting komen in een lagere grondwaarde (handelsprijs), mag in plaats van de som van de toekomstige opbrengstverliezen, ook een eenmalige grondwaardedaling als negatief effect worden ingeboekt. Zowel opbrengstverliezen als grondwaardedaling inboeken, mag echter niet, want er is maatschappelijk gezien maar 1 verlies, namelijk de grasoogst. De grond bestaat immers nog gewoon en kan voor iets anders worden aangewend. Dat 'iets' kan ook een bestemming zijn met een hogere of lagere waarde dan die van grasland. Ofwel: de som van toekomstige opbrengstverliezen & grondwaardedaling zijn twee zijden van dezelfde medaille. Als in een perceel als gevolg van peilfixatie de drooglegging in de toekomst daalt tot minder dan ongeveer 20 cm is er volgens tabel 4.2 praktisch geen landbouwkundige opbrengst meer. De kosten van bewerking van het perceel worden dan even groot of groter dan de opbrengsten. Dergelijke percelen zullen naar verwachting niet meer worden gebruikt door de melkveehouders. Die zal dit verlies aan gronden moeten compenseren met de aankoop van veevoer van elders. De betreffende percelen verliezen dus hun landbouwkundige waarde. Daarnaast betekent dit dat de melkveehouder zijn bedrijfsvoering zal moeten wijzigen en zijn koeien niet meer kan laten grazen in de wei, maar op stal moet houden. Dit waardeverlies van de grond is in de MKBA van Witteveen+Bos in 2021 meegenomen doordat deze gronden gedurende de doorgerekende 100 jaar elk jaar minder geld opbrengen dan in het alternatief peilindexatie. Vanaf het moment van bereiken van 20 cm drooglegging tot het eind van de 100-jarige periode brengen dergelijke percelen zelfs nul euro per jaar meer op, terwijl ze bij peilindexatie dan nog steeds de huidige opbrengst per jaar opleveren.

We begrijpen dat de inkomenssituatie per bedrijf verschillend kan zijn ten opzichte van de gehanteerde meer generieke kentallen. Een en ander is inzichtelijk te maken uit individuele bedrijfsresultaten. Uit een gevoeligheidsanalyse blijkt echter dat ook bij hogere bedrijfsopbrengsten de eindconclusie van de MKBA niet wezenlijk verandert.

In de MKBA is namelijk een groot aantal PM kosten aangeven. Dit zijn de niet op waarde geschatte kosten, ze zijn dus niet meegenomen in de MKBA. Veelal gaat dit over de grotere infrastructuur; rijksweg, spoorbaan, wegen. Vanwege deze niet meegenomen PM posten zal deze hogere agrarische opbrengst per hectare hier niet tegen opwegen. Daarom vinden we het niet zinvol om de MKBA verder te verfijnen met individuele bedrijfsgegevens. Ze zouden niet opwegen tegen de kosten van de infrastructuur. Een verdere verfijning van de MKBA leidt waarschijnlijk niet tot andere inzichten.

2.2. Project Restveengebied in transitie

In een groot aantal zienswijzen komt terug dat indieners van mening zijn dat het peilbesluit vooruitloopt op de ontwikkelingen in het project Restveengebied in transitie.

Wij hebben begrip voor deze zienswijzen. Zoals indieners ook aangeven richten wij ons er in ons peilbeheer op om de functies en het ruimtelijke gebruik te faciliteren. Het gebied ligt echter op het laagste punt van Nederland. De bodem van het gebied vertoont een grillig patroon van klei en veen. Een groot deel is veen dat in het verleden niet geschikt werd geacht voor turfwinning. Het veen liet men zitten, het werd daarom restveen genoemd en deze term gebruiken we nu nog steeds. Hier vindt door oxidatie en door zetting bodemdaling plaats. Ook treden er door de hoge grondwaterdruk bodemopbarstingen op die in veel andere minder diep gelegen veengebieden niet aan de orde zijn.

De provincie Zuid-Holland heeft in de provinciale Omgevingsvisie en onderliggende Programma Ruimte (2014) het gebied aangeduid als een zogenaamd knikpuntgebied; gebieden waar het land natter wordt doordat het volgen van het peil van de bodemdaling fysiek en financieel niet langer houdbaar is.

Om die reden hebben wij in 2006 al het Convenant Restveengebied mede ondertekend. Toen dat in 2011 door de bezuinigingen van het toenmalige kabinet en provincie niet uitvoerbaar bleek, hebben wij eerst een MKBA uit laten voeren (Royalhaskoning DHV 2014: Onderzoek Risico's Watersysteem Restveengebied Zuidplaspolder). Op basis van dit onderzoek zijn wij samen met gemeente en provincie in 2016 een gebiedsproces gestart om partijen bewust te maken van de problematiek. Ook zijn wij samen op zoek gegaan naar een nieuwe gedragen inrichting en/of nieuw gebruik, passend bij de kenmerken van het gebied. Hoe langer we daarmee wachten, hoe groter en complexer ook de opgaven worden, terwijl de maatschappelijke kosten alleen maar zullen toenemen. Dit blijkt ook uit de second opinion op de MKBA die wij in 2021 uit hebben laten voeren. Daarom willen we, op basis van een actueel peilbesluit, doorgaan met dit transitieproces. Een actueel peilbesluit zorgt hierin voor duidelijkheid, ook richting de andere overheden. Zoals in de MKBA is aangegeven, kan er met de verwachte bodemdaling nog enkele decennia op de huidige manier doorgewerkt worden. In deze periode is er tijd om verder te werken aan de transitie van het gebied.

Het doel van het gebiedsproces is om in samenwerking met bedrijven, bewoners, eigenaren, gebruikers en omwonenden initiatieven te nemen welke zijn gericht op een nieuw ontwikkelingsperspectief voor dit veengebied in de Zuidplaspolder. Met dit actuele peilbesluit hopen wij ook de urgentie van de problematiek, waarvoor u terecht aandacht vraagt, door alle betrokkenen nog beter wordt (h)erkend. Het uitstellen van een keuze omtrent indexatie of fixatie van het peil zou er toe kunnen leiden dat ook het gebiedsproces gepauzeerd wordt. HHSK ziet dat als ongewenst. Tegelijkertijd zien wij juist nu dat vanwege de samenloop met andere grote maatschappelijke opgaven, zoals het Nationaal Programma Landelijke gebied, de kansen voor een geslaagd gebiedsproces worden vergroot.

Mogelijk wordt tijdens het transitieproces geconcludeerd dat een andere gebiedsinrichting de voorkeur heeft. Als dit ook leidt tot andere overwegingen voor het peilregime, kan dit peilbesluit worden heroverwogen. Zo nodig leidt dit dan op een later moment tot een nieuw en ander peilbesluit.

3. Beantwoording unieke zienswijzen

In dit hoofdstuk worden alle zienswijzen behandeld. De zienswijzen worden behandeld in volgorde van ontvangst. Sommige zienswijzen van één indiener bestaan uit verschillende verzoeken. Elk verzoek vraagt om eigen beantwoording. De zienswijzen en beantwoording staan zonder naam van de indiener(s) in een tabel. Daarbij staat vermeld of een zienswijze tot een wijziging ten opzichte van het betreffende ontwerp besluit en de toelichting leidt.

3.1. Zienswijze 1

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
1	<p>De teloorgang van landbouwgrond als zodanig gaat ons aan het hart. Het wordt steeds duidelijker dat we zuinig moeten zijn op onze voedselvoorziening en deze als zodanig beschermen. Uit onderzoek blijkt dat maatschappelijke opbrengst van de agrarische bedrijven niet opweegt tegen de maatschappelijke kosten tot instandhouding van huidig peilbeheer. Wij hebben hier onze bedenkingen bij, voedsel wordt duurder en duurder en mensen genieten van agrarisch landschap dat is ook maatschappelijke opbrengst, maar moeilijk meetbaar.</p> <p>De landschappelijke kwaliteit en cultuurhistorische waarde van het veenweidegebied als zodanig staan al onder druk en het veenweide gebied verrommelt meer en meer als er overal natuurrugte, velden zonnepanelen en andere proefballonnen worden afgeschoten. Laten we zuinig zijn op ons landschap. Ook dat is een plicht van HHSK als beheerder. Bovendien blijken alternatieven landelijk nog steeds onvoldoende bestaansrecht te hebben. Daar kan HHSK niet op terugvallen.</p> <p>We willen ons weideperceel van 1ha als zodanig blijven gebruiken, we hebben niets aan een nat perceel, vernatting hiervan geeft daarnaast ook voor ons waardedaling van gronden.</p>	<p>In een MKBA wordt voor een beleidsvoorstel in beeld gebracht wat de positieve en negatieve effecten zijn voor de hele maatschappij. Zowel de directe als indirecte effecten van verschillende varianten worden op systematische wijze inzichtelijk gemaakt en in geldeenheden uitgedrukt. Daarmee kunnen beleidsmakers en bestuurders een afgewogen beslissing nemen over de vraag welke variant de voorkeur geniet.</p> <p>Uw bedenkingen bij andere vormen van ruimtegebruik en de zorg over de landschappelijke kwaliteit kunnen een plaats krijgen in het transitieproces voor het restveengebied. Ze leiden echter niet direct tot veranderingen in de peilafweging of de MKBA.</p> <p>Zie voor een verdere beschrijving paragraaf 2.1.</p>	Nee	---

	<p>Eénzijdige besluitvorming in deze vindt ik ongepast, we zijn formeel niet eens op de hoogte gebracht door HHSK van het voorgenomen peilbesluit.</p>	<p>Het ontwerp peilbesluit is gecommuniceerd op verschillende manieren, onder meer via digitale en gedrukte media.</p>	<p>Nee</p>	<p>---</p>
	<p>HHSK heeft de plicht de kleine peilgebieden(waaronder ook ons grasperceel) op de natste plekken in het gebied, zoals die er nu zijn als zodanig in stand te houden en dit niet even om te dopen tot peilafwijking met (vergunde)onderbemaling (als bij gratie van HHSK voor zolang zij dit nodig acht).</p>	<p>De peilafwegingen zijn gedaan aan de hand van de beleidsuitwerking Peilbeheer uit 2018. Hierin staat onder andere aangegeven dat een gebied een peilafwijking is als er minder dan 10 belanghebbenden zijn, het minder dan 40 ha groot is of geen 'relevant' maatschappelijk belang heeft (denk aan stabiliteit dijk of infrastructuur). Deze drie randvoorwaarden zijn hier van toepassing. De afweging om uw perceel als 'afwijkend peil' aan te merken, volgt daarmee uit al vastgesteld beleid.</p>	<p>Nee</p>	<p>---</p>
	<p>Dat er problemen zijn die zorgvuldig peilbeheer vragen is duidelijk. Het is zaak dat er voor gebiedsveranderende maatregelen echter eerst draagvlak geregeld wordt. Moet er toch gefixeerd worden dan moeten tenminste de agrariërs in het gebied gecompenseerd worden zodat ze hier of elders toekomst hebben. De huidige insteek vinden we absoluut een onbillijke werkwijze die éénzijdig voor rekening van agrariërs en andere belanghebbenden komt.</p>	<p>Het doel van het transitieproces is om in samenwerking met bedrijven, bewoners, eigenaren, gebruikers en omwonenden initiatieven te nemen die zijn gericht op een nieuw ontwikkelingsperspectief in de Zuidplaspolder. We hopen dat met het vaststellen van dit peilbesluit ook de urgentie van de problematiek door alle betrokkenen nog beter wordt (h)erkend. Het uitstellen van een keuze omtrent indexatie of fixatie van het peil zou ertoe kunnen leiden dat ook het gebiedsproces gepauzeerd wordt. HHSK ziet dit als niet-wenselijk. We verwachten juist dat de door u gewenste compensatie voor de toekomst kan volgen uit het transitieproces. Voor een verdere toelichting zie paragraaf 2.2.</p>	<p>Nee</p>	<p>---</p>

3.2. Zienswijze 2

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
2	<p>Met dit besluit voor de komende twintig jaar hebben wij geen invloed.</p> <p>Als ons land te nat wordt heeft bellen geen zin. Daar bij komt het verhuuren aan boeren burens op een laagpitje te staan. Waarbij ik waarde vermindering ziet bij eventueel verkoop. Voor de boeren burens van mijn kan dit peilbesluit wel eens einde bedrijf betekenen.</p> <p>Hopende dat dit schrijven uw aandacht neemt en het besluit herziet.</p>	<p>In een MKBA wordt voor een beleidsvoorstel in beeld gebracht wat de positieve en negatieve effecten zijn voor de hele maatschappij. Zowel de directe als indirecte effecten van verschillende varianten worden op systematische wijze inzichtelijk gemaakt en in geldeenheden uitgedrukt. Daarmee kunnen beleidsmakers en bestuurders een afgewogen beslissing nemen over de vraag welke variant de voorkeur geniet. Zie voor een verdere beschrijving paragraaf 2.1.</p> <p>Uw bedenkingen bij de toekomst van het huidige gebruik van uw percelen kunnen een plaats krijgen in het transitieproces voor het Restveengebied. Ze leiden echter niet direct tot veranderingen in de peilafweging of de MKBA.</p>	Nee	---

3.3. Zienswijze 3

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
3	<p>1.3 Gebiedsproces</p> <p>"Er is een digitale informatiebijeenkomst georganiseerd, er zijn een groot aantal er /keukentafelgesprekken gevoerd"</p> <p>Met deze erf- en keukentafelgesprekken is weinig tot niets mee gedaan</p>	<p>Tijdens de keukentafelgesprekken is aangegeven dat het resultaat van het gesprek onderdeel is geworden van de peilafweging, waarbij er sommige belangen tegenstrijdig zijn aan elkaar. Niet elke wens uit een individueel gesprek kan ingewilligd worden.</p>	Nee	---
	<p>3.2 Doelen van het peilbeheer</p> <p>"Punt 2 beperken van vernattingsschade"</p> <p>Hier hebben wij sterk onze bedenkingen bij, als gebruiker van het NU al natste gebied.</p>	<p>Het gebied heeft inderdaad een agrarische bestemming. Zoals in het beleid staat verwoord is in veenweidegebied peilaanpassing in verband met de maaiveld daling veelal nodig om een zekere minimale drooglegging in stand te houden. Randvoorwaarden hierbij zijn dat dit niet leidt tot</p>	Nee	---

	<p>3.3 Omgang van maaiveldddaling " Wat een verantwoord minimum is, hangt onder meer samen met de functie van het gebied." Bestemming van de grond is agrarisch en dus moet hier een agrarische drooglegging voor gefaciliteerd worden.</p>	<p>onaanvaardbare, onomkeerbare schade en effecten. Denk aan bodeminstabiliteit, een sterke toename van kwel met een ongewenste samenstelling of tot een onevenredige toename van de kosten.</p> <p>Zoals ook uit de onderzoeken is gebleken, wordt in dit gebied niet aan deze randvoorwaarden voldaan. In het transitieproces dat loopt, wordt gezamenlijk gezocht naar andere oplossingen voor het gebied.</p> <p>Zoals in de MKBA is aangegeven, kan er met de verwachte bodemdaling nog enkele decennia op de huidige manier doorgewerkt worden. In deze periode is er tijd om verder te werken aan de transitie van het gebied.</p> <p>Zie hiervoor verder paragaaf 2.2.</p>		
	<p>4.2 Onderzoeken, uitgangspunten, omgevingsproces fixatie/indexatie Restveengebied De MKBA Deze analyse is TE eenzijdig en niet compleet. Het lijkt er op dat de MKBA is geformuleerd naar wens van de opdrachtgever. (HHSK) De suggestie word gewekt dat het agrarisch gebied nauwelijks rendement oplevert. Naar onze mening zijn deze cijfers niet gebaseerd op de realiteit. Dit laatste is in alle vergaderingen, informatieavonden en keukentafelgesprekken aangegeven en er is gevraagd naar de uitwerking van deze cijfers bij bestuurders en ambtenaren van het HHSK en ook bij Witteveen+Bos. Hier is 1 keer op terug gekomen met een klein stukje tekst zonder antwoorden. Dit alles laat zien dat HHSK zelf ook weet dat het MKBA gewoon NIET klopt! Het feit ligt er: Uit onze financiële gegevens blijkt dat</p>	<p>In een MKBA wordt voor een beleidsvoorstel in beeld gebracht wat de positieve en negatieve effecten zijn voor de hele maatschappij. Zowel de directe als indirecte effecten van verschillende varianten worden op systematische wijze inzichtelijk gemaakt en in geldeenheden uitgedrukt. Daarmee kunnen beleidsmakers en bestuurders een afgewogen beslissing nemen over de vraag welke variant de voorkeur geniet.</p> <p>Uw opmerking dat uit uw financiële gegevens blijkt dat de opbrengsten anders zijn dan de gehanteerde algemene kentallen, betwisten wij niet. Een verfijning van de MKBA op dit punt leidt echter niet tot een andere hoofdconclusie.</p> <p>Zie voor een verdere beschrijving paragraaf 2.1. Ook geeft u aan dat u de beantwoording op de vragen over de MKBA onvoldoende vond. Dat</p>	Nee	---

	de agrarische baten waar mee gerekend wordt in het rapport totaal NIET kloppen!	betreuren wij. Deze beantwoording is door de opstellers naar eer en geweten opgesteld, en weergegeven als bijlage 1 bij deze nota.		
	<p>6.6.2 Overdracht peilgebieden-peilafwijkingen Kaasboerderij</p> <p>In het peilbesluit 2012 is deze onderbemaling benoemd als peilgebied die wordt gefaciliteerd door het HHSK. Nu word in het voorstel-peilbesluit 2022 gesproken dat dit om gezet zal worden naar een Peilafwijking met vergunde onderbemaling. Er word nu al gepraat dat HHSK in de toekomst van de onderbemalingen af wilt. Met deze verandering van benaming word onze rechtszekerheid direct benadeeld.</p> <p>Als wij hiermee akkoord zullen gaan in de separate private overeenkomst, snijden we ons zelf in de vingers.</p> <p>Wij zullen dus ook niet akkoord gaan met de overdracht naar peilafwijking</p>	<p>Een verandering in benaming geeft geen verandering in rechtszekerheid. In 2012 is deze peilafwijking als peilgebied opgenomen in het peilbesluit.</p> <p>De huidige peilafwijkingen zijn gedaan aan de hand van de beleidsuitwerking Peilbeheer uit 2018. Hierin staat onder andere aangegeven dat een gebied een peilafwijking is als er minder dan 10 belanghebbenden zijn, het minder dan 40 ha groot is of geen 'relevant' maatschappelijk belang heeft (denk aan stabiliteit dijk of infrastructuur). Deze drie randvoorwaarden zijn hier van toepassing. De afweging om uw perceel als 'afwijkend peil' aan te merken, volgt daarmee uit al vastgesteld beleid. Door omzetting naar een peilafwijking met vergunde onderbemaling is duidelijk welke rechten en plichten gelden voor de peilafwijking en kunnen deze in goed overleg overgedragen worden.</p>	Nee	---
	<p>Conclusie</p> <p>- Wij vinden peilfixatie GEEN beleid, omdat dit nu al het einde van de polder betekend.</p> <p>Voor de ondernemers en opvolgers is er op deze manier geen toekomst. Zeker als we nu weten dat uw waterschap partner is in dit gebiedsproces, op basis van het restveenconvenant uit 2006 en de regiodeal en de in maart jongstleden gesloten bestuursovereenkomst. Het besluit tot fixeren lijkt direct een streep te zetten door het gebiedsproces door zelf als functionele overheid nu al peilfixatie toe te passen terwijl de afspraken nog niet rond zijn met de gemeente Zuidplas, provincie Zuid-Holland en uw waterschap.</p>	<p>Het doel van het transitieproces is om in samenwerking met bedrijven, bewoners, eigenaren, gebruikers en omwonenden initiatieven te nemen welke zijn gericht op een nieuw ontwikkelingsperspectief in de Zuidplaspolder. We hopen dat met het vaststellen van dit peilbesluit ook de urgentie van de problematiek door alle betrokkenen nog beter wordt (h)erkend. Het uitstellen van een keuze omtrent indexatie of fixatie van het peil zou er toe kunnen leiden dat ook het gebiedsproces gepauzeerd wordt. HHSK ziet dit niet als wenselijk, We delen uw mening dat dit peilbesluit een streep zet door het gebiedsproces dan ook niet.</p> <p>Zie verder paragraaf 2.2.</p>	Nee	---

	<p>Tevens heeft peilfixatie voor alle bewoners en ondernemers grote gevolgen voor de waardebeoordeling van hun eigendom(men). En worden de kosten bij de bewoners gelegd.</p>	<p>Door de leidraad van de Rijksoverheid te volgen kan een MKBA als onafhankelijk instrument worden ingezet.</p> <p>Zie voor een verdere beschrijving paragraaf 2.1.</p>	Nee	---
	<p>Ook het waterschap verplicht zichzelf bij het invoeren van peilfixatie, door in de keur geschreven regels en plichten.</p> <p>Mocht er toch een peilaanpassing komen naar een gunstiger peil, dan is de noodzaak/urgentie om ons recht te halen uit de keur veel minder</p>	<p>Voor de overdracht van peilgebied naar peilafwijkingen lopen de gesprekken nog (dd. 26-09-2022). In deze gesprekken is het doel om tot overeenstemming te komen hoe HHSK aan deze zichzelf opgelegde regels en plichten kan gaan voldoen.</p>	Nee	---
	<p>Eigen visie: En dit zou ook direct en indirect een oplossing kunnen zijn voor onderdeel 6.6.1. Onderzoek aanpassen peilbeheer uit het voorstel-peilbesluit Er is een voordeel te halen voor HSKK namelijk: De peilvakken (gehaald uit "praktijk peilgebieden 2022pdf.") PPG 393 dorp Nieuwerkerk ad IJssel PPG 406 Kroes peil PPG 405 onderbemaling Zuijlen noord PPG 404 onderbemaling Zuijlen zuid PPG 407 tussen 3e en 4e tocht. En nog meer kleine peilgebiedjes tussen Verbindingsweg en de Tweede Tochtweg . Deze peilvakken moeten samengevoegd worden naar het peil van PPG 393 Door deze peilvakken samen te voegen vervallen er 3 onderbemalingen, 1 groot gemaal + 1 kroosreiniger en diverse stuwen / waterkeringen. Het wateroppervlak van het Kroesgemaal wordt vergroot en vereenvoudigd, hierdoor word er een grotere waterbuffer gecreëerd. Mocht het peil PPG 393 te laag zijn voor al deze gebieden, kunt u als waterschap ook een tussen weg zoeken tussen al deze gebieden.</p>	<p>Dank voor het meedenken in mogelijke samenvoegingen van peilgebieden. Ontsnippering is zeker een doel waar het hoogheemraadschap zich hard voor maakt.</p> <p>Hieronder volgt een lijst met peilen (en GPG-codes van de bedoelde gebieden in de zienswijzen. Deze zijn basis voor de afweging iets verder.</p> <p>PPG-393 (in ontwerp GPG-1320; -6,92 m NAP) PPG-406 (in ontwerp GPG-1333; -6,80/-6,70 m NAP) PPG-405 (in ontwerp GPA-959; -7,11/-6,91 m NAP) PPG-406 (in ontwerp GPA-960; -6,96/-6,76 m NAP) PPG-407 (in ontwerp GPG-1334; -6,92 m NAP)</p> <p>Peilen tussen Verbindingsweg en Tweede Tochtweg: GPG-1342; -6,55 m NAP GPG-1343; -6,72 m NAP GPA-921 t/m GPA-924 (-6,40 tot -6,70 m NAP) GPA-971 t/m GPA-974 (-6,60 tot -6,84 m NAP)</p>	Nee	---

		<p>Om het voorstel uit te voeren, moet het waterpeil in alle gebieden op -6,92 m NAP ingesteld worden. Voor het grote peilgebied PPG-406/GPG-1333 is de MKBA één van de redenen om geen peilaanpassing van 12 tot 22 cm naar beneden voor te kunnen stellen. De maatschappelijke kosten die ermee gemoeid zijn en de problemen die optreden als gevolg van opbarstingen en extra kwelwater wegen niet op tegen de maatschappelijke baten. Voor de peilvakken tussen de Verbindingsweg en de Tweede Tochtweg geldt dat deze er zijn voor onder andere de funderingen van woningen en de aanwezige infrastructuur. Ook hier is een peilverlaging niet wenselijk.</p> <p>Een andere optie is het verhogen van het peil naar het hoogste peil van deze gebieden (GGA-921; -6,40 m NAP). Het peil verhogen naar het hoogste waterpeilen in het gebied is geen haalbare optie, omdat de kans op wateroverlast op in de wijk Zuidplas daarmee groter wordt. Daarnaast is de infrastructuur zo ingericht dat een peilstijging niet past. Bijvoorbeeld riooloverstorten op een hoogte van -6,73 tot -6,82 m NAP. Bij een hoger peil stroomt het oppervlaktewater het riool in en loopt het rioolstelsel continu vol en moet er schoon water gezuiverd worden. Daarnaast is het een dusdanige verkleining van de drooglegging in PPG-405/GPA-959 en PPG-404/GPA-960 dat agrarische activiteiten waarschijnlijk niet meer haalbaar zijn.</p> <p>Wat het hoogheemraadschap betreft is het voorliggende ontwerp peilbesluit een goede tussenweg van alle belangen in de gebieden.</p>		
	<p>U als waterschap heeft de toekomst van ons bedrijf en van de jonge generatie op dit bedrijf in handen. Houd daarom het motto en standpunt van uw</p>	<p>Wij blijven graag met u samenwerken voor droge voeten en schoon water. Dat doen we op een wijze die past bij de kenmerken van dit specifieke</p>	<p>Nee</p>	<p>---</p>

	waterschap vast! Droge voeten en schoonwater! Zorg er samen met de ondernemers voor dat zij droge voeten houden. Dan kunnen wij helpen met schoonwater.	gebied, zoals de diepteligging en de bodemgesteldheid. Dit is dan ook onderdeel van de afwegingen in het peilbesluit		
--	---	--	--	--

3.4. Zienswijze 4

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
4	<p>Ons land is ons gereedschap en dat wordt door de voorgenomen peilfixatie steeds moeilijker te gebruiken door de doorgaande krimp van het veenpakket.</p> <p>De bodemdaling bedraagt, uit eigen ervaring, 11 mm per jaar.</p> <p>De drooglegging is bij ons op diverse plaatsen al minimaal. Als je dat doorrekent over bijvoorbeeld 20 jaar, is ons land zo goed als onbruikbaar en ook onverkoopbaar.</p> <p>Gelukkig hebben wij een scheidsloot die al onderbemalen wordt door de naastgelegen maatschap.</p> <p>Een zijlingse bijeenkomstigheid is dat alle nu nog aanwezige beeldbepalende bomen, waarvan sommige beschermde soorten, door de peilfixatie gewoon doodgaat door verdrinking, of bij storm omwaaien omdat de wortels in de drassige grond geen houvast meer hebben.</p> <p>Wat overblijft is een kaal moeras.</p> <p>Mijn vraag aan u als college is; wie gaat ons compenseren voor de waardevermindering van land, woning en bedrijfsgebouwen alsmede de emotionele schade?</p> <p>Die vraag zou ik dringend op een serieuze, sociale en maatschappelijke manier beantwoord zien.</p>	<p>De ervaren bodemdaling komt enigszins overeen met de kentallen uit de MKBA. In deze MKBA wordt voor een beleidsvoorstel in beeld gebracht wat de positieve en negatieve effecten zijn voor de hele maatschappij. Zowel de directe als indirecte effecten van verschillende varianten worden op systematische wijze inzichtelijk gemaakt en in geldeenheden uitgedrukt. Daarmee kunnen beleidsmakers en bestuurders een afgewogen beslissing nemen over de vraag welke variant de voorkeur geniet.</p> <p>De gevolgen voor bedrijfsopbrengst zijn onderdeel van de MKBA. De landschappelijke waarden van de beeldbepalende bomen is daarin niet expliciet meegewogen, maar vraagt zeker aandacht bij het uitwerken van een toekomstbeeld voor dit gebied.</p> <p>Voor wat betreft de waardevermindering van gronden loopt het gebiedsproces. Hiermee hopen we dat schade, waaronder de emotionele schade, zoveel mogelijk verzacht/beperkt kan worden.</p> <p>Burgers en bedrijven die schade lijden als gevolg van de taakuitoefening van het waterschap, bijvoorbeeld waardevermindering van een woning of omzetverlies voor een bedrijf, kunnen een verzoek om nadeelcompensatie indienen. Nadeelcompensatie kan onder de volgende voorwaarden aangevraagd worden:</p>	Nee	---

		<ul style="list-style-type: none"> • De opgelopen schade is een gevolg van de rechtmatige taakuitoefening van het waterschap. • Er bestaat een oorzakelijk verband tussen de rechtmatige taakuitoefening en de schade. • De schade valt niet binnen het normale maatschappelijk- of ondernemingsrisico. • De schade betreft een beperkte groep burgers; andere burgers in een vergelijkbare positie hebben geen of minder schade ondervonden. <p>Afhankelijk van de specifieke omstandigheden van het concrete geval blijft de schade die wordt geleden geheel of gedeeltelijk voor eigen rekening. Welke schade wordt uitgekeerd wordt berekend aan de hand van de Nadeelcompensatieverordening Schieland en de Krimpenerwaard.</p> <p>Voor de aanvraag van nadeelcompensatie kunt u het waterschap een brief sturen. Op de website staat beschreven hoe u dit kunt doen. Zie hiervoor ook de procedure zoals deze is beschreven in de Nadeelcompensatieverordening Schieland en de Krimpenerwaard (Nadeelcompensatie, aanvraag (schielandendekrimpenerwaard.nl)).</p> <p>Zie verder paragrafen 2.1 en 2.2.</p>		
--	--	--	--	--

3.5. Zienswijze 5

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
5	Het ontwerp-peilbesluit is onacceptabel. Wij verzetten ons hiertegen op meerdere gronden die in deze zienswijze worden weergegeven. De kern hiervan is dat de lasten van dit ontwerp-peilbesluit eenzijdig op de boeren worden afgewenteld, onder meer resulterend in waardedaling van eigendommen	De peilafweging is gebaseerd op een MKBA. Daarin zijn 'baten' en 'lasten' inderdaad niet gelijkmatig over alle betrokkenen verdeeld. We proberen dan ook via het transitieproces voor de betreffende grondeigenaren tot een toekomst met perspectief te komen.	Nee	---

	zoals grond en gebouwen, naast het achterwege blijven van toekomstige waardeinstijgingen.	Zie voor een verdere beschrijving paragraaf 2.1 en 2.2.		
	<p>Het gebied heeft nog steeds een agrarische bestemming. Het peil volgt deze functie, dat is het noodzakelijke uitgangspunt. Het peilbesluit en de afspraken omtrent het gesloten convenant uit 2006, de Regiodeal uit 2018 en de bestuursovereenkomst uit maart 2022 tussen de provincie Zuid-Holland, gemeente Zuidplas en het hoogheemraadschap zouden moeten aansluiten en niet frustreren, hetgeen door deze volgorde van eerst peilbesluit en daarna verdere invulling van het Restveengebied ons inziens wordt bewerkstelligd. De agrariërs worden hierdoor zeer onevenwichtig belast en voor de bedrijven is er geen perspectief of duidelijkheid, de agrariërs moeten maar afwachten of er vanuit het bestuurlijk overleg een verantwoordelijkheid wordt genomen. Het hoogheemraadschap is <i>partner</i> in het gebiedsproces.</p>	<p>Het gebied heeft inderdaad een agrarische bestemming. Zoals in het beleid staat verwoord is in veenweidegebied peilaanpassing in verband met de maaivelddaling veelal nodig om een zekere minimale drooglegging in stand te houden. Randvoorwaarden hierbij zijn dat niet leidt tot onaanvaardbare, onomkeerbare schade en effecten. Denk aan bodeminstabiliteit, een sterke toename van kwel met een ongewenste samenstelling en een onevenredige toename van de kosten.</p> <p>Zoals ook uit de onderzoeken is gebleken wordt in dit gebied niet aan deze randvoorwaarden voldaan. In het transitieproces dat loopt wordt gezamenlijk gezocht naar andere oplossingen voor het gebied.</p> <p>Zie verder paragraaf 2.2.</p>	Nee	---
	Peilfixatie houdt in dat op termijn de huidige bestemming niet meer gehandhaafd kan blijven omdat de drooglegging op enig moment geen gangbare agrarische bedrijfsvoering meer toestaat. Wij zijn van mening dat het hoogheemraadschap niet het bevoegd gezag is om te bepalen waar en welke functie in het gebied uitgevoerd kan worden. Deze bevoegdheid ligt bij de gemeente en daarmee is het hoogheemraadschap onbevoegd.	<p>Het is een terechte conclusie dat het hoogheemraadschap de functie niet bepaalt. Het hoogheemraadschap stelt de peilen vast voor het gebied. Wat het hoogheemraadschap betreft kan er agrarische activiteit blijven plaatsvinden, maar is het ook denkbaar dat er ander grondgebruik plaatsvindt. In alle vormen van gebruik zal rekening moeten worden gehouden met verdergaande bodemdaling. Over dit ruimtegebruik lopen er gesprekken binnen het transitieproces.</p> <p>Zie verder paragraaf 2.2.</p>	Nee	---
	Het maatschappelijke kosten-batenanalyse-rapport van zowel Sweco als van Witteveen+Bos zijn naar	In een MKBA wordt voor een beleidsvoorstel in beeld gebracht wat de positieve en negatieve		

	<p>onze mening geenszins gebaseerd op de realiteit. Deze analyses ontlopen elkaar niet veel. Boeren uit het gebied pachten grasland voor een hogere prijs per hectare dan waarmee de agrarische baten zijn berekend in de MKBA. Met deze maatschappelijke kosten-batenanalyse wordt de suggestie gewekt dat het agrarisch gebied nauwelijks rendement oplevert. In het ontwerppeilbesluit ontbreekt het op dit punt aan een goede belangenafweging.</p>	<p>effecten zijn voor de hele maatschappij. Zowel de directe als indirecte effecten van verschillende varianten worden op systematische wijze inzichtelijk gemaakt en in geldeenheden uitgedrukt Daarmee kunnen beleidsmakers en bestuurders een afgewogen beslissing nemen over de vraag welke variant de voorkeur geniet.</p> <p>Uw opmerking dat uit pachtprizen blijkt dat de opbrengsten anders zijn dan de gehanteerde algemene kentallen, betwisten wij niet. Een verfijning van de MKBA op dit punt leidt echter niet tot een andere hoofdconclusie.</p> <p>Zie voor een verdere beschrijving paragraaf 2.1.</p>		
	<p>Het Restveengebied wordt in het voorgenomen peilbesluit beschouwd is als een zogeheten knikpuntgebied. Dit wordt beschreven als een bodemdalingsgevoelig veengebied waar het hoogheemraadschap de huidige functie (landbouw) in de nabije toekomst moeilijk of niet, of alleen tegen hoge maatschappelijke kosten kan faciliteren, als gevolg van de voortgaande bodemdaling en de effecten die dat met zich meebrengt.</p> <p>Wij maken bezwaar tegen de eenzijdige benadering van het gebied in dit ontwerp-peilbesluit. Dit ontwerp-peilbesluit gaat over een deel van de Zuidplaspolder met de bijna denigrerende naam Restveen, dit in tegenstelling tot de nabij gelegen delen met de aansprekende namen 'De Groene Waterparel' en de 'Rode Waterparel'. Een groter contrast is in de benaming niet te vinden. De naam Restveen klinkt als een dieptriest gebied waar niemand wil wonen, werken of zelfs maar een bedrijf wil hebben. De realiteit is: er wonen en werken mensen en er zijn meerdere bedrijven in het gebied die klaarstaan voor de toekomst met een of meerdere opvolgers aan hun zijde.</p>	<p>Het Restveengebied is een historische geografische naam voor dit gebied. Hij stamt uit de tijd dat hier op grote schaal turf werd gewonnen. In het bedoelde gebied werd het veen niet geschikt geacht voor turfwinning. De naam restveen verwijst naar het veen dat hier nog in de bodem zit.</p> <p>In de toelichting van het peilbesluit wordt de naam Restveengebied enkel gebruikt in de context van het stuk met dit 'restveen'. Voor de grotere omgeving is gekozen voor de historische naam 'Ambacht van Moordrecht' met daarin de namen van de peilgebieden met lokale gebiedsaanduiding (bv Bolwerk) of aan de hand van het peilregelend kunstwerk (bv bemaling Kroes).</p> <p>Voor de MKBA zijn de leidraden van het Centraal Planbureau gevolgd. De naamgeving van het gebied is niet van invloed geweest op de analyse.</p> <p>Zie verder paragaaf 2.2.</p>	Nee	---

	<p>Met deze aanduiding wordt het gebied derhalve bij voorbaat afgeschreven en geframed waarbij de conclusies al bij de formulering gegeven zijn. Zo wordt er op geen enkele manier recht gedaan aan de meerdere agrarische ondernemers in dit gebied die een goede rentabiliteit weten te behalen. Dat geeft ook een heel ander beeld en startpunt dan de vooringenomen conclusies uit eerder onderzoek rond 'hoge maatschappelijke kosten'.</p>			
	<p>Eerder onderzoek en het project Transitie Restveengebied</p> <p>In de stukken wordt gerefereerd aan eerder onderzoek (uit onder meer 2014) waarin werd geconcludeerd dat de problematiek in het Restveengebied tot 'hoge maatschappelijke kosten' leidde.</p> <p>Op basis van de resultaten van dit onderzoek en een bestuurlijk commitment van hoogheemraadschap, gemeente en provincie samen, is in 2014 besloten een gezamenlijk gebiedsproces te starten. In dit project Transitie Restveengebied zijn hoogheemraadschap, gemeente en provincie gezamenlijk in gesprek gegaan met de omgeving, vooral agrarisch belanghebbenden, en is met avondbijeenkomsten gezocht naar oplossingen.</p> <p>a. Onze zienswijze op dit punt sluit aan bij de conclusie in de tekst, namelijk dat <i>dit project voorsnog niet heeft geleid tot wezenlijke veranderingen in grondgebruik</i>. Wij merken op dat deze feitelijke conclusie met het ontwerp-peilbesluit niet alleen voor last en rekening van de boeren in het gebied behoort te komen. De in het project besproken alternatieven in grondgebruik en bedrijfsvoering (waaronder bijvoorbeeld lisdoddeeteelt) hebben geen wijziging bewerkstelligd. Dat is op zichzelf niet vreemd. Zelfs onder ideale omstandigheden elders is</p>	<p>Het doel van het gebiedsproces is om in samenwerking met bedrijven, bewoners, eigenaren, gebruikers en omwonenden initiatieven te nemen welke zijn gericht op een nieuw ontwikkelingsperspectief in de Zuidplaspolder.</p> <p>Wij hopen dat met deze actuele peilafweging de urgentie van de problematiek door alle betrokkenen nog beter wordt (h)erkend. Het uitstellen van een keuze omtrent indexatie of fixatie van het peil zou ertoe kunnen leiden dat ook het gebiedsproces gepauzeerd wordt. HHSK ziet dit als niet-gewenst.</p> <p>Uw conclusie dat het transitieproject nog niet is afgerond, delen wij volledig. Aan de conclusie dat dit transitieproject tot op heden niet heeft geleid tot wezenlijke veranderingen, is geen waardeoordeel verbonden. Dit vormt ook niet de basis voor de peilafweging.</p> <p>We willen dan ook graag de door u genoemde inspanningen verrichten om wel tot een resultaat te komen.</p> <p>Zie verder paragraaf 2.2.</p>	<p>Nee</p>	<p>---</p>

	<p>het nog niet gelukt om dergelijke teelten rendabel te maken. Dit alles vergt een specifieke sturing (die ontbrak), tijd en ruimte voor experimenteren en kapitaal om tegenvallers op te vangen. Dit geldt ook voor het uitwerken van andere verdienmodellen en andere wijzen van omgaan met de bodem. Anno 2022 zijn in Nederland net de eerste voorzichtige resultaten van meerdere experimenten op dit vlak bekend. Deze 'state of the art' in dit vakgebied wijst op een nog nauwelijks begonnen transitie. Daarmee komt de conclusie van het hoogheemraadschap over het niet veranderde grondgebruik in een veel helderder licht te staan: die conclusie is voorbarig en kan niet de grond zijn voor dit voorgenomen peilbesluit.</p> <p>Gegeven de uitkomst is onze conclusie dat het project feitelijk niet is afgerond. Nu de onderzochte zaken niet tot veranderingen hebben geleid in het grondgebruik is het zaak om de losse einden op te pakken en met goede projectsturing te zorgen dat er wel werkbare oplossingen komen. Dat vergt overigens niet alleen inspanningen van de agrariërs, maar ook van de bestuurlijke stakeholders in het gebied die allen binnen hun domein tijd, budget en ruimte kunnen maken voor veranderingen die wel passen. In dat kader hebben de agrariërs tijd nodig, die hun met het voorgenomen peilbesluit wordt ontnomen.</p>			
	<p>De stukken bij het voorgenomen peilbesluit zijn vrij gedetailleerd op zaken rond het watersysteem, gespecificeerd per deelgebied. Deze detaillering ontbreekt echter volledig ten aanzien van de meerdere flankerende aspecten die cruciaal zijn voor agrariërs.</p> <p>a. Nergens wordt iets gemeld over stimuleringsregelingen waarmee agrariërs de kans krijgen tegen een redelijke eigen bijdrage in te spelen op het aangepaste beleid. Zo wordt er geen</p>	<p>Een peilbesluit gaat over de waterpeilen in een gebied. Het watersysteem is hiervoor van groot belang en daarom gedetailleerd in beeld gebracht.</p> <p>Voor de transitie van het gebied is het project Transitie Restveengebied, waarin de relatie gelegd dient te worden met andere relevante programma's voor het landelijk gebied, zoals inderdaad de Regionale Veenweidestrategie..</p>	Nee	---

	<p>enkele koppeling gelegd met de Regionale Veenweidestrategie (RVS) van de provincie Zuid-Holland. Dat maakt dit voorgenomen peilbesluit onzorgvuldig jegens agrariërs.</p>	<p>Uw conclusie dat dit voorgenomen peilbesluit onzorgvuldig is, delen wij niet.</p> <p>Zie hiervoor paragraaf 2.2.</p>		
	<p>Er is geen enkele duiding van een redelijke overgangperiode om grondgebruikers de gelegenheid te geven zich aan te passen aan de nieuwe situatie. Denk hierbij aan termijnen die gangbaar zijn bij een echt gebiedsproces in de toekomst. Er wordt thans door de 'Regiodeal' van de drie overheden gedacht aan een dergelijk proces, maar hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard snijdt nu al de weg daarnaartoe af met dit peilbesluit. Dat maakt dit peilbesluit onbillijk en niet toekomstbestendig.</p>	<p>Het hoogheemraadschap ziet de snelheid van de bodemdaling als indicatie van de overgangperiode waarin in gezamenlijkheid gewerkt kan worden aan de transitie van het gebied. Zoals in de MKBA is aangegeven kan er met de verwachte bodemdaling nog enkele decennia op de huidige manier doorgewerkt worden, waarbij wel rekening gehouden dient te worden met afname van de drooglegging.</p> <p>Zie hiervoor verder paragraaf 2.2.</p>	Nee	---
	<p>Er zijn in het ontwerp-peilbesluit geen passende mogelijkheden te ontdekken om (bijvoorbeeld via de keur) een peil-afwijkvergunning aan te vragen gedurende bijvoorbeeld 10 jaar na vaststelling van het peilbesluit. Het ontwerp-peilbesluit sluit deze weg juist af. De lasten hiervan worden afgewenteld op de hoofdgebruikers van het gebied, de agrariërs. Dit is niet alleen onredelijk, maar ook uiterst onzorgvuldig. Het leidt tot onnodig extra schade. Maatwerk is juist in moeilijke omstandigheden geboden.</p>	<p>Dat is correct. Nieuwe onderbemalingen staan we niet toe. Juist om de redenen dat lagere waterpeilen in dit gebied zorgen voor versnelde bodemdaling en daarmee meer bodemopbarstingen.</p> <p>Dit is geen gevolg van dit voorgenomen peilbesluit, maar beleid op basis van onze beleidsuitwerking peilbeheer (2018) dat al van kracht is.</p>	Nee	---
	<p>Er is geen enkele uitgewerkte tekst te vinden ten aanzien van schade voor agrariërs. Gronden en gebouwen zullen met dit peilbesluit in waarde dalen. Passende compensatie en vergoeding is dan geboden. Het ontbreken daarvan is onacceptabel. Ter vergelijking: In andere waterschappen wordt nog weleens in peilbesluiten een soort maatschaal gebruikt ter markering van het gebied waar 'gangbaar maatschappelijk risico' begint en ophoudt. Niets van dit alles in deze stukken. Boeren worden volledig aan hun lot overgelaten, maar krijgen wel eenzijdig de rekening gepresenteerd. Er wordt</p>	<p>Het hoogheemraadschap ziet het project Transitie Restveengebied als eerste richting om te komen tot waardebehoud van het gebied. Het doel van het gebiedsproces is om in samenwerking met bedrijven, bewoners, eigenaren, gebruikers en omwonenden initiatieven te nemen welke zijn gericht op een nieuw ontwikkelingsperspectief in de Zuidplaspolder. De door u aangegeven weging van omstandigheden en feiten volgt inderdaad niet direct uit een beleidsnota, maar krijgt bij dit</p>	Nee	---

	<p>verwezen naar een nota in de betreffende paragraaf (3.5), maar nergens is een precieze weging van omstandigheden en feiten zichtbaar. Schermen met een nota is geen toegepaste en uitgewerkte weging.</p>	<p>peilbesluit vorm via een actuele beoordeling van de MKBA.</p> <p>Burgers en bedrijven die schade lijden als gevolg van de taakuitoefening van het waterschap, bijvoorbeeld waardevermindering van een woning of omzetverlies voor een bedrijf, kunnen een verzoek om nadeelcompensatie indienen. Nadeelcompensatie kan onder de volgende voorwaarden aangevraagd worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De opgelopen schade is een gevolg van de rechtmatige taakuitoefening van het waterschap. • Er bestaat een oorzakelijk verband tussen de rechtmatige taakuitoefening en de schade. • De schade valt niet binnen het normale maatschappelijk- of ondernemingsrisico. • De schade betreft een beperkte groep burgers; andere burgers in een vergelijkbare positie hebben geen of minder schade ondervonden. <p>Afhankelijk van de specifieke omstandigheden van het concrete geval blijft de schade die wordt geleden geheel of gedeeltelijk voor eigen rekening. Welke schade wordt uitgekeerd wordt berekend aan de hand van de Nadeelcompensatieverordening Schieland en de Krimpenerwaard.</p> <p>Voor de aanvraag van nadeelcompensatie kunt u het waterschap een brief sturen. Op de website staat beschreven hoe u dit kunt doen. Zie hiervoor ook de procedure zoals deze is beschreven in de Nadeelcompensatieverordening Schieland en de Krimpenerwaard.</p> <p>Zie hiervoor verder paragraaf 2.1 en 2.2.</p>		
	<p>Met dit peilbesluit is er geen draagvlak en toekomstbestendigheid voor de boeren in het</p>	<p>Het uitstellen van een keuze omtrent indexatie of fixatie van het peil zou ertoe kunnen leiden dat</p>	<p>Ja</p>	<p>Toelichting paragraaf 7.2.</p>

	<p>Restveengebied. Dit voorgenomen peilbesluit moet worden herzien op alle hierboven aangedragen punten. Het voorgenomen peilbesluit is voorbarig, onevenwichtig en lijdt tot grote schade voor de boeren. Voor agrariërs cruciale aspecten zijn niet uitgewerkt en meegenomen.</p> <p>Wij vragen het hoogheemraadschap daarnaast om tijd. Tijd om het afgebroken gebiedsproces bij de kop te vatten, met een strakkere regie en volledig commitment van alle stakeholders. Dit betekent dat de voorgestelde peilfixatie wordt aangepast in peilpauze. Wij vragen u daarmee het ontwerp-peilbesluit zoals het nu voorligt terug te nemen.</p>	<p>ook het gebiedsproces gepauzeerd wordt. HHSK ziet dit juist als ongewenst, omdat het in ieders belang is het transitieproces tot resultaat te brengen. Bovendien heeft HHSK als beheerder de taak om te zorgen voor actuele peilbesluiten.</p> <p>Indien tijdens het gebiedsproces geconcludeerd wordt dat een andere gebiedsinrichting gerealiseerd wordt en dat dit leidt tot andere wensen voor het peilregime, kan dit ingebracht worden als reden om het peilbesluit te evalueren en zo nodig aan te passen. Dit is naar aanleiding van uw zienswijze verder verduidelijkt in paragraaf 7.2. van de toelichting op het peilbesluit.</p> <p>Zie verder paragraaf 2.2.</p>		(evaluatie) is specifiek beschreven
--	--	--	--	-------------------------------------

3.6. Zienswijze 6

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
6	<p>Dit peilbesluit gaat over een deel van de Zuidplaspolder met de bijna denigrerende naam Restveen, dit in tegenstelling tot de nabijgelegen delen met de aansprekende naam De Groene Waterparel en de Rode Waterparel. Een groter contrast is in de benaming niet te vinden. De naam Restveen klinkt als een diep triest gebied waar niemand wil wonen, werken of zelfs maar een bedrijf wil hebben.</p> <p>De realiteit is: er wonen en werken mensen en er zijn meerdere bedrijven in het gebied die klaar staan voor de toekomst met een of meerdere opvolgers aan hun zij.</p> <p>Het is goed voor u om te weten dat er 16 jaar geleden in 2006 een convenant is gesloten tussen 7 partijen over dit deel van de Zuidplaspolder, waarvan uw waterschap een van de partijen is.</p>	<p>Het Restveengebied is een historische geografische naam voor dit gebied. Hij stamt uit de tijd dat hier op grote schaal turf werd gewonnen. In het bedoelde gebied werd het veen niet geschikt geacht voor turfwinning. De naam restveen verwijst naar het veen dat hier nog in de bodem zit.</p> <p>In de toelichting van het peilbesluit wordt de naam Restveengebied enkel gebruikt in de context van het stuk met dit 'restveen'. Voor de grotere omgeving is gekozen voor de meer historische naam 'Ambacht van Moordrecht' met daarin de namen van de peilgebieden met lokale gebiedsaanduiding (bv Bolwerk) of aan de hand van het peilregelend kunstwerk (bv bemaling Kroes).</p>	Nee	---

	<p>Destijds werd er gesteld dat het Restveengebied de nodige problemen heeft met de waterhuishouding en de bodemgesteldheid. Daarna zijn er vele rapporten geschreven en diverse externe bureaus, gebiedsmanagers ingeschakeld om tot oplossingen te komen voor het knikpunt gebied zoals het toen en nu benoemd wordt. We ontkennen niet dat er geen problemen zijn, maar dat we wel wonen, werken en leven in een gebied waarvan wij het probleem niet veroorzaakt hebben en volgens het bestemmingsplan mogelijk is.</p> <p>Ondanks vele jaren van overleg tussen de gemeente Zuidplas, de Provincie Zuid-Holland en uw waterschap, het sluiten van de regio deal, heeft dit niet geleid tot een oplossing of perspectief voor bewoners en bedrijven. Sterker nog in 16 jaar is er niks veranderd.</p> <p>Een peilbesluit nemen terwijl er gesprekken met bedrijven en bewoners plaatsvinden over toekomst en perspectief is in strijd met bestuurlijke en maatschappelijke zorgvuldigheid en mist iedere vorm van draagvlak, omdat het peilbesluit een blokkade hierin gaat vormen.</p> <p>Sinds 2003 heeft er in het gebied geen peilaanpassing meer plaats gevonden.</p> <p>Nu stelt het college voor in het ontwerp peilbesluit dat in het gehele gebied peilfixatie moet worden vastgesteld. Met andere woorden er wordt voor nu en in de toekomst geen peilaanpassing of te wel indexatie meer toe gestaan. De kern hiervan is dat de gevolgen van het ontwerp-peilbesluit volledig op de grondeigenaren worden afgewenteld. Het ontwerp-peilbesluit tot fixatie is voor ons onacceptabel.</p> <p>Hier kan ik mij absoluut niet in vinden om een aantal redenen:</p> <p>Uw waterschap is één van de partijen in dit gebiedsproces, op basis van het restveenconvenant</p>	<p>Wij willen met het naamgebruik geen waardeoordeel vellen. Wij herkennen de door u geschetste realiteit van bedrijven die bewust bezig zijn met de toekomst volledig uit de door ons gevoerde keukentafelgesprekken in het kader van dit peilbesluit.</p> <p>U stelt dat het voorgenomen peilbesluit op termijn gevolgen heeft voor de huidige bestemming. Dit is dan ook de reden dat wij inzetten op resultaat in het ook door u in uw zienswijze aangehaalde transitieproces.</p> <p>Zie verder paragraaf 2.2.</p>		
--	--	---	--	--

	<p>uit 2006 en de regiodeal en de in maart jongstleden gesloten bestuursovereenkomst tussen gemeente Zuidplas, provincie Zuid-Holland en uw waterschap. Peilfixatie houdt in dat op termijn de huidige bestemming niet meer gehandhaafd kan blijven; dit kan uw voorgenomen peilbesluit toch niet veroorzaken?</p>			
	<p>En is het waterschap zich bewust van de consequenties, die dit besluit gaat krijgen als straks peilfixatie wordt gehanteerd? De waarde van gronden, ongeacht of deze van een particulier dan wel van een agrariër zijn, gaan verder in waarden dalen, want op termijn wordt de drooglegging steeds minder. Niet alleen zal er een waardedaling ontstaan door peilfixatie maar ook zullen de agrarische gronden en particulieren gronden niet meer mee doen met de nog steeds stijgende grondprijzen; vergelijkbaar met de huidige huizenmarkt.</p>	<p>Zoals in de MKBA beschreven is het hoogheemraadschap zich bewust van de toekomstige gevolgen. Juist door het blijven inzetten voor het project Transitie Restveengebied wil het hoogheemraadschap waarde van het gebied behouden, rekening houdend met de omstandigheden als bodemdaling en gestaag afnemende drooglegging.</p>	<p>Nee</p>	<p>---</p>
	<p>Het waterschap is een functionele overheid met de taak om ons woon-, werk- en leefgebied bewoonbaar en leefbaar te houden met peil volgt functie en dienen dit te volgen zo als zij dit altijd hebben gedaan.</p>	<p>Een peilbesluit is een integrale belangenafweging. Er wordt gekeken naar alle functies van het gebied, zowel de individuele grondgebonden functies als algemene maatschappelijke belangen.</p>	<p>Nee</p>	<p>---</p>
	<p>In deze zienswijze wil ik benadrukken dat er in dit stadium van het gebiedsproces eerst duidelijkheid moet komen en vragen ik u om de peilfixatie niet vast te stellen, zodat er eerst duidelijkheid komt voor alle grondeigenaren, in het gebiedsproces van de drie bevoegde overheden, waaronder uw waterschap. Dit is ook door deze 3 overheden, gemeente, provincie en waterschap aan alle betrokkenen is toegezegd. In dit voorgenomen peilbesluit is onvoldoende of geen rekening gehouden met de belangen van grondeigenaren en betrokkenen.</p> <p>Stel daarom geen peilfixatie vast. Uiteraard blijven we bereid tot nader overleg.</p>	<p>Het uitstellen van een keuze omtrent indexatie of fixatie van het peil zou ertoe kunnen leiden dat ook het gebiedsproces gepauzeerd wordt. HHSK ziet dit juist als ongewenst, omdat het in ieders belang is het transitieproces tot resultaat te brengen. Bovendien heeft HHSK als beheerder de taak om te zorgen voor actuele peilbesluiten.</p> <p>Indien tijdens het gebiedsproces geconcludeerd wordt dat een andere gebiedsinrichting gerealiseerd wordt en dat dit leidt tot andere wensen voor het peilregime, kan dit ingebracht worden als reden om het peilbesluit te evalueren en zo nodig aan te passen. Dit is naar aanleiding</p>	<p>Ja</p>	<p>Toelichting paragraaf 7.2. (evaluatie) is specifiek beschreven</p>

		van uw zienswijze verder verduidelijkt in paragraaf 7.2. van de toelichting op het peilbesluit. Zie verder paragaaf 2.2.		
--	--	---	--	--

3.7. Zienswijze 7

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
7	Sinds 2003 heeft er in het gebied geen peilaanpassing meer plaats gevonden. Nu stelt het college voor in het ontwerp peilbesluit dat in het gehele gebied peilfixatie moet worden vastgesteld. Met andere woorden er wordt voor nu en in de toekomst geen peilaanpassing of te wel indexatie meer toe gestaan. De kern hiervan is dat de gevolgen van het ontwerp-peilbesluit volledig op de grondeigenaren worden afgewenteld. Het ontwerp-peilbesluit tot fixatie is voor ons onacceptabel. U geeft zelf aan dat agrarisch gebruik bij een peilfixatie niet meer mogelijk zal zijn, hieruit volgt voor mij schade maar een goede schadevergoeding ontbreekt in het hele peilbesluit.	<p>Het hoogheemraadschap ziet de komende jaren als overgangperiode waarin in gezamenlijkheid gewerkt kan worden aan de transitie van het gebied. Zoals in de MKBA is aangegeven kan er met de verwachte bodemdaling nog enkele decennia op de huidige manier doorgewerkt worden. In deze periode is er tijd om verder te werken aan de transitie van het gebied.</p> <p>Zie hiervoor verder paragaaf 2.2.</p> <p>Burgers en bedrijven die schade lijden als gevolg van de taakuitoefening van het waterschap, bijvoorbeeld waardevermindering van een woning of omzetverlies voor een bedrijf, kunnen een verzoek om nadeelcompensatie indienen. Nadeelcompensatie kan onder de volgende voorwaarden aangevraagd worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De opgelopen schade is een gevolg van de rechtmatige taakuitoefening van het waterschap. • Er bestaat een oorzakelijk verband tussen de rechtmatige taakuitoefening en de schade. • De schade valt niet binnen het normale maatschappelijk- of ondernemingsrisico. • De schade betreft een beperkte groep burgers; andere burgers in een vergelijkbare positie hebben geen of minder schade ondervonden. 	Nee	---

		<p>Afhankelijk van de specifieke omstandigheden van het concrete geval blijft de schade die wordt geleden geheel of gedeeltelijk voor eigen rekening. Welke schade wordt uitgekeerd wordt berekend aan de hand van de Nadeelcompensatieverordening Schieland en de Krimpenerwaard.</p> <p>Voor de aanvraag van nadeelcompensatie kunt u het waterschap een brief sturen. Op de website staat beschreven hoe u dit kunt doen. Zie hiervoor ook de procedure zoals deze is beschreven in de Nadeelcompensatieverordening Schieland en de Krimpenerwaard.</p>		
	Ik ben ook van mening dat er ook andere factoren zijn dan alleen de veenoxidatie waardoor de bodemdaling plaatsvindt. Bouwwerkzaamheden hebben grote invloed op de opbarstingen en bodemstabiliteit. In mijn situatie gaat dit over de bouw van Westergouwe, het graven van het vervangende water in Westergouwe en de aanleg van de voetbalvelden op het Ambacht te Moordrecht.	De ontwikkelingen die u aangeeft zijn bekend bij het hoogheemraadschap. We verwachten niet dat deze de snelheid van bodemdaling als geheel beïnvloedt. Wel kunnen deze ontwikkelingen een rol spelen in het ontstaan van opbarstingen. Deze ontwikkelingen hebben echter geen effect op de peilafwegingen in het peilbesluit.	Nee	---
	Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat het peilbesluit Zuidplaspolder Zuidoost een voorsortering is voor de wateroverlast van het toekomstige 5 ^e Dorp.	Dit peilbesluit staat los van de ontwikkeling van het Vijfde Dorp en vice versa. In de planontwikkeling is HHSK nauw betrokken, het vermijden van 'afwenteling' van wateroverlast naar meer benedenstroomse delen in de polder is daar nadrukkelijk een doelstelling.	Nee	---

3.8. Zienswijze 8

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
8	De voornaamste reden om deze zienswijze in te dienen is dat ik van mening ben dat het niet verstandig is om een dergelijk lange termijn besluit	Het uitstellen van een keuze omtrent indexatie of fixatie van het peil zou ertoe kunnen leiden dat ook het gebiedsproces gepauzeerd wordt. HHSK ziet dit juist als ongewenst, omdat het in ieders	Ja	Toelichting paragraaf 7.2. (evaluatie) is

	<p>te nemen terwijl er nog een proces loopt over de bestemming van het gebied in kwestie (Restveen). Mijn voorstel is dan ook om nog geen peilfixatie vast te stellen voordat de gesprekken met bewoners, gemeente en provincie over de toekomst van dit gebied een uitkomst hebben.</p> <p>In dat geval zal er een richting bekend zijn waarin de polder zich gaat ontwikkelen. Mogelijk dat daar andere waterpeilen bij nodig zijn dan nu voorgesteld.</p> <p>Stel daarom geen peilfixatie vast en neem deel aan de gesprekken zodat er over enige tijd een beter afgewogen besluit genomen kan worden.</p>	<p>belang is het transitieproces tot resultaat te brengen. Bovendien heeft HHSK als beheerder de taak om te zorgen voor actuele peilbesluiten.</p> <p>Indien tijdens het gebiedsproces geconcludeerd wordt dat een andere gebiedsinrichting gerealiseerd wordt en dat dit leidt tot andere wensen voor het peilregime, kan dit ingebracht worden als reden om het peilbesluit te evalueren en zo nodig aan te passen. Dit is naar aanleiding van uw zienswijze verder verduidelijkt in paragraaf 7.2. van de toelichting op het peilbesluit.</p> <p>Zie verder paragaaf 2.2.</p>		<p>specifieker beschreven</p>
--	---	--	--	-------------------------------

3.9. Zienswijze 9

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
9	<p>Het bestuur van de stichting is niet gelukkig met het beoogde peilbesluit Zuidplaspolder Zuidoost. De stichting maakt zich grote zorgen over het beleid van het Hoogheemraadschap om de peilen niet meer te indexeren hetgeen tot gevolg zal hebben dat de landerijen van de stichting in de toekomst niet meer agrarisch gebruikt kunnen worden. Door fixatie van het peil zullen de landerijen (en ook de boerderijen) in de toekomst geen waarde meer vertegenwoordigen als de landerijen in het water zakken. Eigenlijk treedt die schade al op zodra het besluit wordt vastgesteld. Dit heeft grote gevolgen voor het bestaansrecht van de stichting alsmede haar rol vanuit de doelstelling van de stichting, de ouderenzorg en jeugdzorg in Moordrecht. Bij de MKBA is geen rekening gehouden met de maatschappelijke bijdragen van de stichting.</p>	<p>Wij steken als hoogheemraadschap in op een transitie van het gebied waarbij het gebied waarde behoudt, rekening houdend met de aanwezige omstandigheden zoals doorgaande bodemdaling. Dit is ook in het belang van uw stichting.</p> <p>Tegelijkertijd delen wij uw visie dat consequenties niet zonder meer bij de grondgebruikers kunnen worden neergelegd.</p> <p>Zie verder paragrafen 2.1 en 2.2.</p>	Nee	---

	<p>Al sinds 1876 levert de stichting een belangrijke bijdrage aan (nu) de zorg voor ouderen en jeugd (met een achterstand). Wanneer de inkomenspositie van de stichting daalt zal de maatschappelijke bijdrage van de stichting van jaarlijks gemiddeld plm. € 175.000,-- afnemen tot... € 0,--. De bijdrage van de stichting zal dan uiteindelijk uit publieke middelen moeten komen en dat hoort te worden verwerkt in de MKBA.</p> <p>Wanneer het ontwerp peilbesluit op de voorgestelde wijze wordt vastgesteld heeft dat (dus) vergaande gevolgen voor de stichting en haar grondgebruikers. Het ontwerp zou daarom een paragraaf moeten bevatten hoe de schade voor grondeigenaren en pachters wordt gecompenseerd. Het volstaat niet om in dat verband te verwijzen naar een bestuursovereenkomst met de gemeente Zuidplas en de Provincie Zuid-Holland. Het staat immers nog niet vast dat deze zal volstaan om de schade te compenseren.</p> <p>De Stichting heeft zoals bij u bekend ruim 80 ha grond in eigendom inclusief twee boerderijen. Alles is door de stichting verpacht waarbij ruim 70 ha is verpacht aan één veehouderij bedrijf. De betreffende ondernemende veehouder blijft met een bedrijf achter dat niet meer te verkopen is of over te dragen aan de volgende generatie. Uitbreidingen of investeringen zijn niet meer te financieren.</p> <p>Juist dit bedrijf heeft jaren geleden te horen gekregen dat de plannen van het Restveengebied niet doorgaan (bezuinigingen Bleker van de EHS) en heeft met goedkeuring van de gemeente Zuidplas in 2013/2014 een vergunning gekregen voor de bouw van een nieuwe ligboxenstal omdat er toezeggingen waren dat landbouw in de toekomst mogelijk zou blijven omdat de plannen voor het Restveengebied niet door zouden gaan.</p>			
--	---	--	--	--

	<p>De betrokken veehouder heeft hiervoor flink geïnvesteerd om een toekomstbestendig bedrijf neer te zetten en de Stichting heeft landerijen vrij gemaakt van een andere pachter om het areaal van deze boerderij uit te breiden. Voor de eigendommen van de Stichting zal hiervoor een oplossing gezocht moeten worden</p> <p>De Stichting is van mening dat de consequenties van een maatschappelijk probleem van bodemdaling niet alleen bij de individuele belanghebbenden kan worden neergelegd met alle financiële consequenties van dien.</p>			
--	--	--	--	--

3.10. Zienswijze 10

Zienswijze	Tekst	Antwoord	Aanpassing besluit?	Voorgestelde aanpassing
10	<p>Met dit schrijven spreek ik mijn verbazing uit over de communicatie betr. het voorstel Peilbesluit. Bij toeval hoor ik dit van burens.</p> <p>In het Hart van Holland scheen hierover een bericht gepubliceerd te zijn.</p> <p>Maar niet iedereen leest dit blad en dan zou een ingrijpend voorstel als dit geen weerwoord gekregen hebben.</p> <p>Zou het niet chiquer geweest zijn om de betreffende mensen hierover persoonlijk te informeren zodat zij zich binnen de vastgestelde termijn over deze materie zouden kunnen uitspreken.</p> <p>Op deze manier krijg je het gevoel dat er over je heen gewalst wordt.</p>	<p>Het ontwerp peilbesluit is gecommuniceerd op verschillende manieren, zowel via gedrukte als digitale media. We zijn dan ook blij dat het ontwerp peilbesluit u bereikt heeft, en wij betreuren het gevoel dat bij u is ontstaan.</p>	Nee	---

4. Ambtshalve wijziging

In de toelichting van het peilbesluit is in Bijlage 1 'Proces omgevingsparticipatie' het jaartal 2021 veranderd in 2022 voor de gesprekken met de gemeente Zuidplas. Ook zijn twee bestuurlijke overleggen toegevoegd die zijn gevoerd tijdens de ter inzage legging.

Bijlage 1 Beantwoording vragen bijeenkomst Witteveen+Bos

NOTITIE

Onderwerp	Beantwoording vragen informatieavond
Project	Second opinion MKBA peilindexatie Restveengebied Zuidplaspolder
Opdrachtgever	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
Projectcode	127502
Status	Definitief
Datum	6 april 2022
Referentie	127502/22-005.211
Auteur(s)	
Gecontroleerd door	
Goedgekeurd door	
Paraaf	

Bijlage(n)

-

Aan

Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Kopie

-

Inleiding

Op 22 december 2021 heeft Witteveen+Bos het eindrapport Second opinion MKBA peilindexatie Restveengebied Zuidplaspolder opgeleverd aan het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Op 23 maart 2022 is er een informele informatieavond over de procedure van het nieuwe peilbesluit voor (onder meer) het Restveengebied gehouden door het Hoogheemraadschap. Op deze avond is door Witteveen+Bos ook een toelichting gegeven op het eindrapport van de Second opinion, en de geactualiseerde uitkomsten van de MKBA die daarin zijn opgenomen.

Tijdens de avond zijn daarover de volgende vragen gesteld:

- 1 welke getallen zijn er in de MKBA van 2021 gebruikt voor de landbouwopbrengsten en waar komen ze vandaan?
- 2 waarom maakt waardeverlies van grond door dit peilbesluit geen deel uit van de MKBA?
- 3 CO2 uitstoot: gras neemt ook CO2 op. Zit dat in de gehanteerde kentallen? En zo nee, waarom niet? En de reactie daarop: hoe zit dat dan met de uitstoot van het vee wat het gras opeet?

Antwoorden op de vragen

De vragen worden hierna een voor een beantwoord.

Antwoord vraag 1:

- voor het bepalen van de landbouwopbrengsten in de alternatieven peilfixatie en peilindexatie is uitgegaan van tabel 4.2, die op pagina 33 van het rapport staat. Deze tabel is als volgt:

Tabel 1 Droogleggingsklassen en gemiddelde netto landbouwkundige opbrengst

Drooglegging in cm	Klasse	EUR/ha/jr
0 - 10	1	-990
11 - 20	2	-110
21 - 30	3	550
31 - 40	4	940
41 - 50	5	1.220
51 - 60	6	1.560
61 - 70	7	1.700

Uit deze tabel volgt dat de netto landbouwkundige opbrengst afhankelijk is van de drooglegging. Voor de berekening van de netto landbouwkundige opbrengst is daarom tabel 4.2 gecombineerd met de mediane drooglegging van de 8 grootste peilgebieden in het Restveengebied (afbeelding 3.5 in het rapport) voor de komende 100 jaar. Daarbij is voor zowel peilfixatie als peilindexatie voor de komende 100 jaar per jaar berekend welke drooglegging verwacht wordt, rekening houdend met de verwachte bodemdaling.

Voor de verwachte bodemdaling is daarbij uitgegaan van de bodemtypen en veendalingsformules zoals beschreven in afbeeldingen 3.6 tot en met 3.9 in het rapport van de Second opinion. In het algemeen geldt voor veengronden: hoe groter de drooglegging, hoe groter de bodemdaling (als gevolg van veenoxidatie). Uiteindelijk is voor zowel peilfixatie als peilindexatie de contante waarde bepaald van de opgetelde jaarlijkse netto landbouwkundige opbrengsten van de 8 peilgebieden in de komende 100 jaar.

Bovenstaande tabel 4.2 is afgeleid uit het rapport 'Verkenning haalbaarheid bouwstenen voor toekomst Restveengebied' van Wageningen Economic Research (WER) en Sweco uit december 2017. In dit rapport zijn in bijlage 3 modelberekeningen voor een fictief melkveebedrijf uitgevoerd.

Om de kracht van de bedrijven in het Restveengebied en te verwachten effecten van peilfixatie te kunnen berekenen is in dit rapport van WER gebruik gemaakt van een voorbeeldbedrijf. Dit voorbeeldbedrijf is gebaseerd op werkelijk bestaande bedrijven die qua regio en bedrijfsstructuur overeenkomen met de melkveebedrijven die in het Restveengebied voorkomen. Het voorbeeldbedrijf is samengesteld uit een selectie van bedrijven die deelnemen aan het Bedrijven Informatienet (BIN) van Wageningen Economic Research. Het bedrijveninformatienet bestaat uit een panel van 1.500 landbouwbedrijven, die als geheel representatief zijn voor de Nederlandse agrarische sector. Uit dit panel zijn bedrijven geselecteerd, die voldoen aan de volgende criteria:

- gebied: Westelijk veenweidegebied;
- type: melkveebedrijven zonder varkens, kippen of andere staldieren;
- landbouwsysteem: Gangbaar (= niet biologisch);
- oppervlakte: tussen 20 en 80 ha;
- melkveebezetting: tussen 1 en 2.5 melkkoeien/ha;
- grondsoort: minimaal 2/3 veengrond.

Het resultaat van deze selectie van WER bestaat uit 12 bedrijven, waarvan de kengetallen zijn gemiddeld om het voorbeeldbedrijf te vormen. In tabel B3.1 zijn enkele kengetallen van het geconstrueerde voorbeeld gegeven, naast die van het gemiddelde Nederlandse melkveebedrijf.

Tabel 2 Tabel B3.1 uit Rapport WER en Sweco 2017: enkele kengetallen (2015) van het voorbeeldbedrijf ten opzichte van het gemiddelde Nederlandse melkveebedrijf Voorbeeldbedrijf Restveengebied

		Voorbeeldbedrijf Restveengebied	Nederland
oppervlakte cultuurgrond	ha	44	53
aandeel grasland	%	97	83
aandeel veengrond	%	96	15
melkkoeien	stuks	75	97
melkproductie	kg/bedrijf	600.000	840.000
melkproductie per melkkoe	kg/melkkoe	8.050	8.650
melkproductie per ha cultuurgrond	kg/ha	13.800	15.900
kunstmestgift	kg N/ha	98	124
solvabiliteit	%	78	66
inkomen uit bedrijf	euro/bedrijf	43.500	37.400

Toelichting in rapport WER en Sweco uit 2017: 'In de tabel zien we dat het voorbeeldbedrijf qua structuur kleiner en extensiever is dan het gemiddelde Nederlandse melkveebedrijf. Verrassend is dat het inkomen uit bedrijf in 2015 op het voorbeeldbedrijf zeker niet lager uitkomt. Nadere analyse leidt tot het inzicht dat dit komt omdat op dit bedrijf een kleiner deel van de bedrijfseconomische kosten daadwerkelijk moet worden betaald. De bedrijfseconomische kostprijs per 100 kg melk ligt op het voorbeeldbedrijf iets hoger (€ 42,50 t.o.v. € 41,60) maar de daadwerkelijk betaalde kosten zijn lager (€ 24,20 t.o.v. € 27,90). De redenen hiervoor zijn dat verhoudingsgewijs met meer eigen vermogen gewerkt wordt (solvabiliteit 78 % t.o.v. 66 %) en dat meer (onbetaalde) arbeid wordt verricht door de ondernemer en zijn gezin.

De hoofdconclusie is dat de specifieke vermogenspositie en de hoge inzet van eigen arbeid op het voorbeeldbedrijf leidt tot een relatief robuust bedrijf, waarop in vergelijking met het gemiddelde Nederlandse melkveebedrijf een vergelijkbaar tot iets hoger inkomen wordt behaald.'

In paragraaf 2.4 van het rapport van WER en Sweco wordt ingegaan op het huidige landbouwkundige gebruik en de economie daarvan. Hier staat het volgende:

- 'de gronden in het Restveengebied zijn momenteel vooral in gebruik voor veeteelt. De (melk)veehouders in het Restveengebied gebruiken de graslandpercelen voor beweiding en de winning van ruwvoeder. Door peilfixatie en de bodemdaling neemt de drooglegging af met kans op frequenter hogere grondwaterstanden. De draagkracht van de gronden is sterk afhankelijk van het vochtgehalte van de bodem en bepaalt in belangrijke mate de mogelijkheden van het graslandgebruik. Vernetting heeft een grote invloed op het graslandgebruik, afhankelijk van het tijdstip van vernetting in het jaar. Nadelige effecten van vernetting zijn hieronder beschreven [4]:
 - de bodem blijft in het vroege voorjaar langer nat waardoor de bemesting van de eerste snede uitgesteld moet worden vanwege een te geringe draagkracht. Dit leidt tot minder graslandopbrengst;
 - de bodem warmt minder snel op, waardoor de grasgroei trager is. Dit effect wordt nog sterker doordat de mineralisatie van organisch gebonden stikstof minder snel op gang komt. Door vernetting gaan dus groeidagen verloren waardoor de grasproductie vermindert;
 - de mogelijkheden voor weiden en maaien gedurende het groeiseizoen zijn sterk weersafhankelijk en worden, naast het grasaanbod, grotendeels bepaald door de draagkracht van de bodem. Hierdoor kan men vooral onder natte omstandigheden met een lage draagkracht niet altijd op het gewenste tijdstip oogsten of beweiden. Een grote hoeveelheid (lang) gras bij beweiding vermindert de benutting, omdat er meer vertrapping plaatsvindt;
 - afhankelijk van de duur van een natte periode en het aantal percelen met een lage draagkracht kan een veehouder genoodzaakt zijn om vee langer op stal te houden, eerder of tussentijds op te stallen.

Dit heeft gevolgen voor de bedrijfsvoering en vermindert het bedrijfsresultaat, omdat dit ten koste gaat van de ruwvoorraad, het extra arbeid met zich meebrengt en, als de natte periode in het groeiseizoen valt, er tijdelijk een graskuil geopend moet worden. De voederwaarde van het gras dat op het land blijft staan gaat dan achteruit, omdat de groeiduur toeneemt. Wel is het zo dat er een beperkte hoeveelheid structureel gras in het rantsoen opgenomen kan worden zonder dat de melkgift van de koeien sterk terugloopt;

- door onvoldoende draagkracht kan men ook het tijdstip van maaien voor voederwinning moeten uitstellen, waardoor de grassnede mogelijk te zwaar wordt en de graskwaliteit vermindert;
- in het najaar stalt men vee in het algemeen eerder op door vernatting. Door een langere stalperiode zijn de kosten voor ruwvoer en mest uitrijden hoger.

Om inzicht te krijgen in de economische effecten van vernatting op een melkveebedrijf is een modelberekening voor een fictief bedrijf uitgevoerd. De uitgangspunten van deze berekening zijn opgenomen in bijlage 3. Uit resultaten van vergelijkbare bedrijven in het Westelijk weidegebied blijkt dat de rendabiliteit en continuïteitsmogelijkheden van melkveebedrijven in vergelijkbare gebieden als het Restveengebied momenteel goed zijn. Op deze bedrijven wordt, ondanks de natuurlijke beperkingen, zeker geen lager bedrijfsinkomen behaald dan op het gemiddelde melkveebedrijf in Nederland.

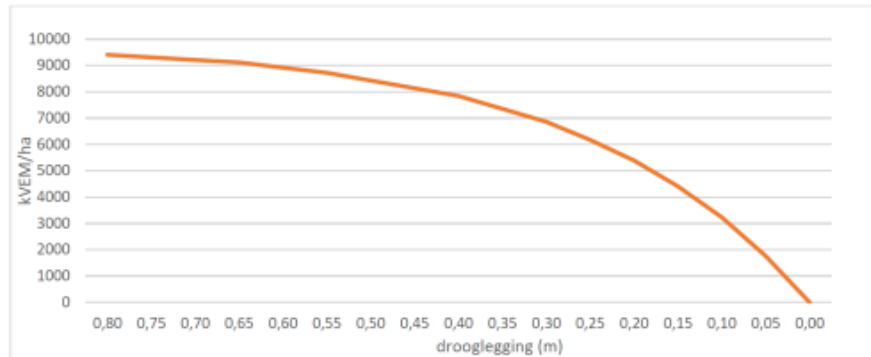
In geval van peilfixatie zal de drooglegging van de gronden verminderen. Daardoor gaan eerdergenoemde effecten een toenemende rol spelen. De kwantificering van deze effecten leidt tot de conclusie dat het bedrijfsinkomen in de melkveehouderij in het Restveengebied op middellange termijn aanzienlijk zal afnemen (zie figuur B3.4). Indien de betreffende melkveehouders geen andere inkomensbronnen vinden, zal het bedrijfsinkomen tot een minimum teruglopen en de continuïteit van de bedrijven op langere termijn in gevaar komen.

In bijlage 3b van het rapport van WER en Sweco wordt ingegaan op de effecten van peilfixatie op het voorbeeldbedrijf:

- 'een verminderde drooglegging leidt op veengrond tot nadelige effecten. Kortweg zijn er vier effecten te onderscheiden:
 - lagere opbrengst compenseren door extra voeraankopen;
 - minder kunstmestgebruik;
 - minder product oogsten → minder werk;
 - nattere omstandigheden → meer werk voor resterende kuilwinning en voor overig landwerk.'

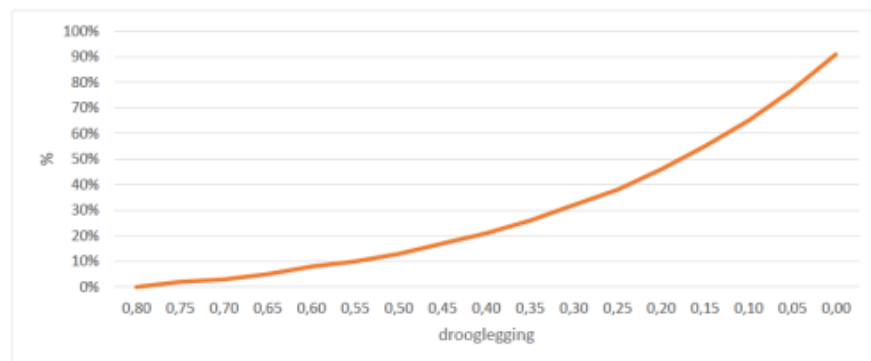
Met behulp van bestaande literatuur (onder andere KWIN), waarin opbrengstdervingen worden gegeven afhankelijk van grondwatertrappen. Door grondwatertrappen te vertalen naar drooglegging kan hiermee een inschatting worden gemaakt van de opbrengsteffecten bij verschillende droogleggingen. De uitkomst van deze exercitie wordt getoond in figuur B3.1

Afbeelding 1 Figuur B3.1 uit Rapport WER en Sweco 2017: opbrengstverwachting (in kVEM/ha) van grasland op veengrond, afhankelijk van de drooglegging (in meters)

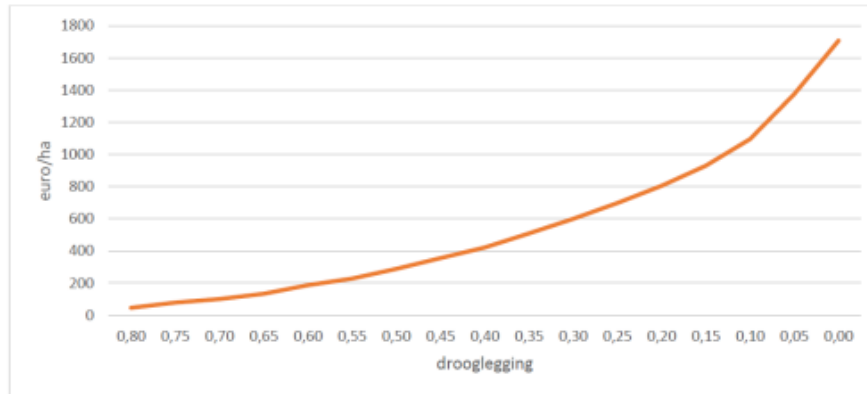
Naast opbrengstderving spelen ook andere effecten. Een effect is dat verminderde drooglegging en lagere opbrengsten in de praktijk waarschijnlijk zullen leiden tot een lager kunstmestverbruik. Dit geeft een (bescheiden) positief financieel effect. Een negatief effect is de verminderde draagkracht en bewerkbaarheid van de grond. Dit zal leiden tot aanpassingen in machines en in te zetten arbeid. Uit figuur B3.2 valt af te leiden dat de bewerkingskosten waarschijnlijk exponentieel toe zullen nemen, waarbij er is van uitgegaan dat deze in extreme situatie kunnen verdubbelen.

Afbeelding 2 Figuur B3.2 uit Rapport WER en Sweco 2017: verwachting ontwikkeling van de bewerkingskosten, afhankelijk van de drooglegging (in meters)

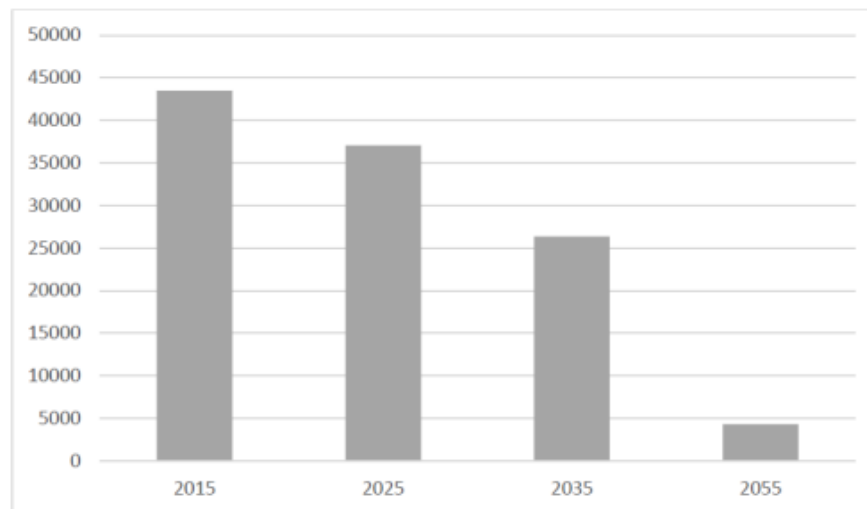
Vervolgens zijn de verschillende effecten gecombineerd tot de netto-financiële extra kosten per ha, afhankelijk van drooglegging (figuur B3.3). Voor wat betreft de opbrengstderving is er van uitgegaan dat extra voer moet worden aangekocht.

Afbeelding 3 Figuur B3.3 uit Rapport WER en Sweco 2017: Ontwikkeling netto-extra kosten, afhankelijk van de drooglegging (in meters)

Tenslotte zijn door WER en Sweco de uitkomsten van figuur B3.3 toegepast op het voorbeeldbedrijf. 'Zoals te verwachten was leidt peilfixatie tot aanzienlijke inkomensdalingen. Uit figuur B3.4 blijkt dat het inkomen op het voorbeeldbedrijf bij peilfixatie steeds verder terug zal lopen. Als er geen bedrijfsaanpassingen zullen plaatsvinden resteert in 2050 naar verwachting nog slechts een bedrijfsinkomen van enkele duizenden euro's.'

Afbeelding 4 Figuur B3.4 Ontwikkeling inkomen uit bedrijf als gevolg van peilfixatie

Op basis van figuren B3.1 en B3.3 uit het rapport van WER en Sweco is tabel 4.2 in het Witteveen+Bos rapport afgeleid. Voor de vertaling van figuur B3.1 naar euro's per hectare is uitgegaan van een waarde van EUR 0,20 per kVEM, op basis van de bron:

<https://www.boerenbusiness.nl/businesscase/limagrain/artikel/10881321/rendement-wordt-bepaald-door-kvem-per-hectare>.

Conclusies antwoord vraag 1:

De landbouwopbrengsten in de MKBA in de second opinion zijn bepaald op basis van specifiek voor de melkveebedrijven in het restveengebied afgeleide kengetallen uit een gebiedsgerichte analyse van Wageningen Economic Research en Sweco in 2017. De in de MKBA van 2021 op basis van deze kentallen berekende lagere opbrengsten bij peilfixatie betreffen de verwachte lagere bedrijfsopbrengsten als gevolg van kleinere droogleggingen in de komende 100 jaar.

Daarbij wordt opgemerkt dat WER en Sweco voor de kentallen zijn uitgegaan van aankoop van extra voer om de lagere grasopbrengst te compenseren. De effecten van peilfixatie op de landbouwopbrengsten worden dus berekend via de effecten op de grasopbrengst en de noodzaak om extra voer aan te kopen. Verder concluderen WER en Sweco in hun rapport dat de melkveebedrijven in het restveengebied (in 2017) relatief robuuste bedrijven zijn, waarop in vergelijking met het gemiddelde Nederlandse melkveebedrijf een vergelijkbaar tot iets hoger inkomen wordt behaald. Maar tevens is hun eindconclusie dat bij peilfixatie het bedrijfsinkomen in 2055 praktisch naar nul afneemt. Dit ondanks het feit dat de melkopbrengst vele malen hoger is dan de grasopbrengst, maar van de melkopbrengst moeten alle bedrijfskosten nog worden afgetrokken. Uiteindelijk is het verlies aan opbrengsten door peilfixatie (door lagere grasopbrengst en hogere aankoopkosten voor veevoer van elders) even groot als het totale bedrijfsinkomen van gemiddeld circa 45.000 euro per jaar (in 2015).

Hierbij wordt nog opgemerkt dat WER en Sweco in 2017 zijn uitgegaan van een globale droogleggingsanalyse voor het restveengebied als geheel tot 2055, terwijl Witteveen+Bos in de second opinion in 2021 een droogleggingsanalyse op peilgebiedsniveau heeft gedaan, voor een periode van 100 jaar.

Daarnaast wordt opgemerkt dat de MKBA vooral de financiële cijfers laat zien. Voor de afweging van besluiten wordt echter aangeraden om ook de persoonlijke/menselijke impact voor de melkveehouders te betrekken. Hiervoor zou nog een aparte verkenning bij de agrariërs kunnen worden gedaan. Bij peilfixatie zijn de effecten voor de betreffende melkveehouders namelijk ingrijpend:

- zij zien hun bedrijfsopbrengsten en hun persoonlijk inkomen gestaag elk jaar afnemen, en hun landbouwgrond steeds minder waard worden. Zij zitten als het ware op een 'zinkend schip', en zullen op termijn hun melkveebedrijf moeten beëindigen. Dit vraagt psychisch en emotioneel een tol;
- door de lagere bedrijfsopbrengsten en afnemende waarde van hun grond wordt het moeilijker om financiering van de bank te krijgen. De bank zal hogere rentes vragen of kleinere bedragen lenen. Ook dit beperkt het bedrijfseconomisch perspectief en heeft een negatief psychisch en emotioneel effect;
- de melkveehouders worden geleidelijk gedwongen om hun koeien steeds meer op stal te houden, en veevoer van elders aan te kopen. Hun eigen grond kunnen ze niet meer gebruiken. Dit heeft een effect op het dierenwelzijn, en waarschijnlijk ook op het welzijn van de veehouder.

Antwoord vraag 2:

Waarom maakt waardeverlies van grond door dit peilbesluit geen deel uit van de MKBA?

In een MKBA mogen geen dubbelstellingen zitten. Of iets een dubbelstelling is wordt bepaald vanuit het perspectief van de hele maatschappij en niet vanuit het perspectief van een individuele ondernemer. Wanneer gronden natter worden, verliest de maatschappij jaarlijkse (gras)opbrengsten. De som van al deze verliezen over 100 jaar wordt als negatief effect ingeboekt. Omdat deze verliezen logischerwijs ook tot uiting komen in een lagere grondwaarde (handelsprijs), mag in plaats van de som van de toekomstige opbrengstverliezen, ook een eenmalige grondwaardedaling als negatief effect worden ingeboekt. Zowel opbrengstverliezen als grondwaardedaling inboeken, mag echter niet, want er is maatschappelijk gezien maar 1 verlies, namelijk de grasoogst. De grond bestaat immers nog gewoon en kan voor iets anders worden aangewend: voor iets met een hogere of lagere waarde dan die van gras. Ofwel: de som van toekomstige opbrengstverliezen & grondwaardedaling zijn twee zijden van dezelfde medaille.

Als in een perceel als gevolg van peilfixatie de drooglegging in de toekomst daalt tot minder dan circa 20 cm is er volgens tabel 4.2 praktisch geen landbouwkundige opbrengst meer. De kosten van bewerking van het perceel worden dan even groot of groter dan de opbrengsten. Dergelijke percelen zullen naar verwachting niet meer worden gebruikt door de melkveehouders, en de melkveehouder zal dit verlies aan gronden moeten compenseren door aankoop van veevoer van elders. De betreffende percelen verliezen hun landbouwkundige waarde. Daarnaast betekent dit dat de melkveehouder zijn bedrijfsvoering zal moeten wijzigen en zijn koeien niet meer kan laten grazen in de wei, maar op stal moet houden. Dit waardeverlies van de grond is in de MKBA van Witteveen+Bos in 2021 meegenomen doordat deze gronden gedurende de doorgerekende 100 jaar elk jaar minder geld opbrengen dan in het alternatief peilindexatie. Vanaf het moment van bereiken van 20 cm drooglegging tot het eind van de 100-jarige periode brengen dergelijke percelen zelfs nul euro per jaar meer op, terwijl ze bij peilindexatie dan nog steeds de huidige opbrengst per jaar opleveren.

Antwoord vraag 3:

CO₂ uitstoot: gras neemt ook CO₂ op. Zit dat in de gehanteerde kentallen? En zo nee, waarom niet? En de reactie daarop: hoe zit dat dan met de uitstoot van het vee wat het gras opeet?

Het klopt dat grasland ook CO₂ vastlegt. Omdat er gemaaid en gegraasd wordt, is de netto vastlegging gelijk aan de hoeveelheid CO₂ die in de grasmat zit. Wanneer er zowel bij peilindexatie en -fixatie een grasmat is, is er dus geen verschil in CO₂ vastlegging. Wanneer als gevolg van peilfixatie grasland niet langer beweid wordt, ontstaat een afname van de CH₄-uitstoot (met een hogere GWP factor dan CO₂) door koeien, waardoor er extra klimaatbaten zijn voor peilfixatie. Deze zijn in de MKBA niet meegenomen (viel buiten de scope van de Second opinion) waardoor de klimaatbaten van peilfixatie zijn onderschat. Een vergelijkbare redenering geldt overigens voor stikstof.

De hogere grasproductie bij peilindexatie levert geen CO₂ uitstootreductie op, want het gras komt in een koe die er methaan van maakt. Het is dus de permanente grasmat waar vastlegging zit, maar die is er bij vernatting ook; en als dat niet zo is, ontstaat riet/ruigte en dat legt juist meer CO₂ vast dan gras. Dus al met al lijkt peilfixatie beter voor CO₂ vastlegging dan peilindexatie.